

LBRIS

We know
books

Coperta de DONE STAN

GH. BULGĂR
GH. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR

DICTIONAR
'
DE
ARHAISME ȘI
REGIONALISME
I

Editura SAECULUM I.O.
ISBN 978-973-642-512-7
ISBN 978-973-642-513-4

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM I.O.

Editura SAECULUM I.O.
București, 2024

A

abă, *abăle*, s. f. (înv. și reg.) stofă groasă de lână pentru haine țărănești; dimie, pînură, suman, șiac.

abăc, *abăce*, s. n. (înv.) aparat pentru socoteli aritmetice elementare, format dintr-un cadru de vergele orizontale, pe care se pot mișca bile colorate.

abagér, *abagéri*, s. m. (reg.) abagiu (v.)

abagerie¹, *abagerii*, s. f. (reg.) atelier sau industrie producătoare (de haine) de abă; prăvălie în care se vinde abă

abagerie², s. f. (reg.) meseria de abagiu (v.)

abagiu, *abagii*, s. m. (reg. înv.) 1. persoană care se ocupă cu fabricarea sau cu vânzarea abalei; abager. 2. persoană care lucrează haine de aba.

abătătură, *abătături*, s. f. (înv.) gând ascuns, intenție netrebnică.

abitír, adv. (pop. și fam.) 1. mai mult, mai bine, mai tare, mai rău. 2. mult. 3. distins, remarcabil, strălucit

aboală, s. f. (pop.) epilepsie

abrás, *-ă*, *abráși*, *-e*, adj. (pop.; despre cai) nărvaș; (despre oameni) rău, violent

abúbă, *abúbe*, s. f. (pop.) bubă neagră (mai ales în gură)

aburcă, *abúrc*, vb. I (reg.), a (se) urca, a (se) agăța, a (se) sui, cățărându-se, a (se) cătăra

acadeá, *acadéle*, s. f. (înv., și pop.) bomboană din zahăr topit

acarét, *acaréturi*, s. n. (înv.) 1. construcție cu dependințele ei (magazii, pătule, grajduri etc.) 2. (la pl.) averi nemișcătoare (construcții, unelte, pământ)

acărniță, *acărnițe*, s. f. (reg.) cutiuță în care se păstrează ace, ață și alte mărunțișuri necesare la cusut; acărniță

acáț, *acáți*, s. m. (reg.) salcâm

acărîță, *acărîțe*, s. f. (pop.) cutiuță în

care se păstrează ace, ață și alte mărunțișuri necesare la cusut; acărniță

acătáre adj. invar. (înv. și pop.) deosebit, însemnat, excelent

acătării adj. invar. (pop. și fam.; de obicei la comparativ) 1. (despre lucruri) care posedă calități corespunzătoare scopului sau destinației; bun, frumos, de seamă 2. (despre oameni) de treabă, cumsecade, vrednic, cu calități deosebite

accizár, *accizári*, s. m. (înv.) persoană care strângea taxele pe băuturi (accizele)

acerá, *acér*, vb. I (înv. și reg.) 1. a avea nădejde la..., a aștepta să..., a tinde spre... 2. a fi în așteptare, a aștepta; a pândi 3. a insista

ácerá, *ácere*, s. f. (reg.) acvilă, vultur

achiu¹, *achii*, s. m. (înv. și reg.) țelină

achiu², *achiuři*, s. n. (înv.) 1. bățul de biliard; tac 2. prima bilă de încercare

acilea adv. (pop.) aici

aciná, *acinez*, vb. I refl. (pop.) a-și găsi refugiu, a se stabili (vremelnic), a se adăposti, a se opoși, a se aciola, a se agesti

acioáie, *aciói*, s. f. (înv. și pop.) 1. bronz, aramă 2. clopot de alamă purtat de oi

acioálá, *acioále*, s. f. (înv. și reg.) 1. adăpost, șopron 2. locuință, casă

aciolá, *aciól* și *acioléz*, vb. I (înv. și reg.) a se aciuia, a se ascunde, a se adăposti

acirá, *acír*, vb. I (înv. și reg.) v. acera

acoáce adv. (reg.) încoace

acolea adv. (pop.) pe aici, prin apropiere, nu departe de aici

acolisí, *acolisésc*, vb. IV refl. (înv.) 1. a se lega, a se agăța de cineva, a se ține de capul cuiuva cu dușmănie, a insista, a deranja, a molesta 2. a nu lăsa din stăpânire ceea ce a cucerit odată

acós, acoasă, acósi, acoáse, adj. (inv.) înțepător, ascuțit

acriș s. n. (reg.) zer înăcrit, jintită, în-trebuințate la acirea bucatelor

actorită, actorițe, s. f. (inv.) actriță

acurăt adv. (inv. și reg.) exact, limpede

acúși adv. (pop.) imediat, îndată

acvilón s. m. (inv.) crivăț

adamánt, adamánte, s. n. (pop.) diamant

adamantín, -ă, adamantini, -e, adj. (pop.; despre lucii mineralelor) ca diamantul, diamantin

adamască s. f. (reg. inv.) stofă scumpă de mătase, țesută cu flori; damască

adăstă, adăst și adăstéz, vb. I (inv. și reg.) a aștepta (cu nerăbdare)

adăstăre s. f. (inv. și reg.) așteptare

ademână, ademéni, s. f. (inv.) mită, tentative

adét, adéturi, s. n. (inv. și pop.) 1. obicei, datină 2. tribut, impozit

adevăși, adevăšesc, vb. IV (inv.) a cheltui, a risipi, a consuma

adiáfor, -ă, adiafóri, -e, adj. (inv.) indiferent

adiátă s. f. (inv. și pop.) diată, testament

adicălea adv. (pop.) adică

adicăteala adv. (pop.) adică

adormítele s. f. pl. (reg.) 1. zorele 2. volbură

adumí, adumesc, vb. IV, refl. (inv. și fam.) a se îmbăta

adunáta s. f. art. (reg.) una dintre figurile jocului călușarilor

aéd, aézi, s. m. (inv.) poet și cântăreț din Grecia antică

aerél s. m. (inv. și pop.) substanță cu miros urât și gust grețos, întrebuințată în medicină

afanisi, afanisesc, vb. IV (inv.) a (se) distruge, a (se) nimici

aférím! interj. (inv.) bravo!, admirabil!, perfect!, foarte bine!

afierosi, afterosesc, vb. IV (inv.) 1. a risipi o avere, un bun etc. 2. (refl.) a se consacra, a se dedica 3. a închina, a sfinți

afif adj. invar. (reg.) care nu are nici un ban; lefter, sărac, tufă

afión s. m. (pop.) ópiu

afipt, afipte, s. n. (inv.) afiș

afumát, -ă, afumáti, -te, adj. (pop.) băut, beat, cherchelit

afundis, afundisuri, s. n. (inv. și pop.) desis, loc depărtat în codru

agá, agále, s. f. (inv.) ofițer sau comandant turc

agabaníu s. n. (inv.) stofă scumpă orientală pentru turbane

agareán, agaréni, s. m. (inv.) păgân necredincios

ágă, agi, s. m. (inv.) comandant, ofițer, șef al poliției

agănául s. n. art. (reg.) un fel de horă asemănătoare cu bătuta jucată de bărbați; melodia după care se execută această horă

agărlác, agărlácuri, s. n. (inv.) bagaj, calabalac

agâmbá, agâmb (éz), vb. I (reg.) a umări, a călca în picioare

agém, agémi, s. m. (inv.) persan, oriental

agést s. n. (reg.) îngrămădire de bușteni, crengi etc. aduse de ape la cotul unui râu; loc la cotul unui râu, unde se îngrămădesc bușteni, crengi etc. aduse de ape; aluviune, îngrămădire, mâl 2. bucată de lemn, trunchi 3. vagabond, venetic

agestí, agestesc, vb. IV (reg.) 1. a stăvilii o apă curgătoare, îngrămădind bușteni, crengi la o cotitură a ei 2. (refl.; despre bușteni, crengi etc.) a se îngrămădi la colitura unui râu formând un fel de stăvilar; (despre oameni) a se aciuia, a se pripăși

aghesmuí, aghesmuiesc, vb. IV (reg.) 1. a stropi cu agheasmă 2. (fig.) a bate, a lovi 3. (refl.; fig.) a se îmbăta

aghesmuít, -ă, aghesmuíți, -te, adj. (reg.) pe jumătate beat, amețit, turmentat, cherchelit

aghiós, aghióase, s. n. (inv.) cântare religioasă (Sfânt, Sfânt); (expr.) a trage la aghióase = a cânta monoton și târâgănat; (fig.) a dormi, a sforâi

Aghiúță s. m. (pop.) diavolul, necuratul

aglác, agiácuri, s. n. (reg.) lut, argilă

agle, agii, s. f. (inv.) 1. organ administrativ din sec. XVIII-XIX în Țara Românească și în Moldova, înscărcinat cu menținerea ordinii publice în capitală; toabitatea funcționarilor din această instituție 2. poliția, prefectura de poliție

agiésc, -ească, agiéști, adj. (inv.) care ține de agă (v.) și agie (v.)

agnéț, agnéțe, s. n. (inv.) bucată de prescură din care se taie anafura pentru împărțanie

agód, agóduri, s. n. (reg.) treabă, rânduială, plan

agoniseálă, agoniséli, s. f. (pop.) ceea ce agonisește cineva cu trudă; economii; agonisită; câștig dobândit prin muncă

agonisi, agonisesc, vb. IV (pop.) a câștiga ceva cu trudă, a dobândi ceva cu osteneală, a strânge câștigul într-o perioadă mare de timp

agonisită, agonisite, s. f. (pop.) câștig, beneficiu, rod, folos, produs obținut prin muncă

agrái, agrăiesc, vb. IV (reg.) a vorbi, a se adresa cuiva

ágris, ágrisi, s. m. (reg.) arbust care produce agrișe, coacăze

ágrisă, ágrise, s. f. (reg.) coacăză

ágru, ágre, s. n. (inv.) ogor, țarină, teren, arătură

agúd, agúzi, s. m. (reg.) dud

ahótă, s. f. (inv. și reg.) poftă, pasiune

ahótnic, -ă, ahótnici, -ce, adj. (reg. inv.) doritor, lacom, dornic, pasionat pentru ceva, înfocat după ceva

ahť, áhturi, s. n. (reg. inv.) 1. geamăt, oftat, suspin 2. chin, dor, durere, jale, suferință

ái(u) s. m. (reg.) usturoi

aián, aiáni, s. m. (inv. și reg.) notabil, primar turcesc

aiár, aiáre, s. n. (inv.) model, etalon, măsură

aiépt, aiépturi, s. n. (reg.) avânt

aiéptă, aiépt, vb. I refl. (reg.) a (se) arunca, a-și lua avânt, a se avânta, a se repezi cu putere, a se îndrepta

aiést, aiéstă, aiéști, aiéște, adj. dem. (reg.; când urmează după substantiv are

forma *aiesta, aiasta*) acest, această, acești, aceste

aišt, aišti, adj. dem. m. (reg.; când urmează după substantiv are forma *aista*) acest, acești

aišta, aiștia, pron dem. m. (reg.) acesta, aceștia

áituri s. f. pl. (reg.) răcitură, piftie

ajumí, ajumesc, vb. IV (reg.) 1. a ațipi, a miji 2. a se preface că nu vede (în jocul copiilor „de-a ajumita“ = de-a ascunseala)

ajumít s. n. (reg.) joc de copii denumit și „de-a ascunseala“

ajuná, ajunéz, vb. I (pop.) a posti

ajúns, -ă adj. (pop.) înstărit, îmbogățit

ajutorínță, ajutorínțe, s. f. (inv.) 1. ajutor 2. bir, impozit (sec. 18)

ajutórníc, -ă, ajutórnici, -ce, adj. (inv.) gata la ajutor

alác s. n. (inv. și reg.) specie de grâu foarte rezistentă cu un singur bob în spicleț, care se cultivă în regiunile muntoase; seară albă; orz de toamnă în trei muchi

aláciu, -ce, alácii, aláce, adj. (inv. și reg.) bălțat, pestriț, amestecat

alageá, alagele, s. f. (inv. și pop.) stofă vărgată din fire de in și de mătase

álă, ále, s. f. (inv. și reg.) monstru, dragon, balaur ce stărnește vântul turbat sau furtunile

alámáie, alámái, s. f. (reg.) 1. lămâie 2. (la sg. art.) numele unui vechi joc țărănesc

alámáioară, alámáioare, s. f. (reg.) gutuie

alámójnă s. f. (inv.) pomană

aláturiș adv. (reg.) alături, într-o parte

aláută, aláute, s. f. (inv.) instrument muzical cu coarde asemănătoare cu cobza; lăută

álba s. f. art. (pop.) 1. ziua, zorile, aurora 2. zăpada

albástrime s. f. (inv.) ciocoime

albeálă, albéli, s. f. (inv. și pop.) 1. culoare albă 2. (la pl.) cosmetice de culoare albă

albét, -eátă, albéți -te, adj., s. n. (reg.) 1. (adj.) albicios, albinet 2. (s. n.) strat

tânăr între scoarța și inima trunchiului unui copac; album

albime s. f. (înv.) față albă

albinar, *albinari*, s. m. (pop.) 1. crescător de albine, apicultor 2. prigorie, albinărel

albinărel, *albinărei*, s. m. (reg.) prigorie, albinar

albinet, **-eată**, *albinéți*, *-te*, adj., s. m. 1. adj. (înv. și reg.) albeț, albicios, bălan; blond; palid 2. s. m. (pop.) numele unei varietăți de grâu din Banat cu bobul mare și spicul mustăcios

albinis s. n. (pop.) loc bogat în albine

albiu, **-ie**, *albiu*, adj. (pop.) albicios, alburiu, strălucitor

alboare s. f. (reg.) albeață

alboi, **-oăie**, *alboi*, *-oăie*, adj. (pop.) alb, albicios, alburiu

albulét, *albuléte*, s. n. (reg.) strat tânăr situat între scoarța și inima trunchiului unui copac; albeț, album

alburneală s. f. (reg.) floare alb-gălbui, numită și *floarea-reginei*, care crește pe muntele Caraiman

albut, **-ă**, *albuti*, *-te*, adj. (pop.) alb, alburiu

alcám, *alcámuri*, s. n. (reg.) apucătură, viclenie

alcătuí, *alcătuiesc*, vb. IV refl. (reg.) a cădea la învoială; a se înțelege, a se învoi

aldán s. m. (reg.) cânepă de toamnă care produce sămânță

aldámăș, *aldámășuri*, s. n. (reg.) băutură (și gustare) oferită la încheierea unei tranzacții de vânzare-cumpărare

áldé art. nehot. invar. (pop. și fam.) de felul..., (oameni ca...) (însoțește un nume propriu mai ales la pl.: *alde Popești*)

aldúí, *aldúiesc*, vb. IV (reg.) a binecuvânta, a blagoslovi

aleán, *aleánuri*, s. n. (pop.) dor, durere sufletească (din cauza unei dorințe neîmplinite), întristare, suferință, melancolic

alegá, *alég*, vb. I refl. (înv. și pop.) a insista pe lângă cineva, a se lega de cineva, a se ține de capul cuiva

alegrétá s. f. (înv.) bucurie vie și zgomotoasă

alégru, **-ă**, *alégri*, *-e*, adj. (înv.; despre o melodie) vui, sprinten

aleléi interj. (pop.) exclamație (precedând o invocație) care exprimă mânia, amenințarea, părerea de rău sau entuziasmul

além, *alémuri*, s. n. (înv.) 1. semilună din vârful minaretului 2. stindard cu semilună în vârf; sangeac

alesátór, *alesátóri*, s. m. (înv.) boier de divan domnesc, însărcinat cu delimitarea moșilor

alesidá, *aleside*, s. f. (înv.) lăntșor întrebuințat la ceasornice de buzunar, cu podoabă femeiască în jurul gâtului

alestáncá s. f. (reg.) numele unei țesături de bumbac

alfavíta s. f. art. (înv.) alfabet

alici, *alicesc*, vb. IV (înv. și pop.) a zări abia, a distinge cu greu ceva; pers. 3 sg. *alicesțe* = licărește

alimán s. n. (înv.) ananghie, nevoie mare

alimáni, (**alimáná**), *alimánesc*, vb. IV refl. (reg.) a se așeza undeva, a se acua, a se pripăși

alimójdíi s. f. pl. (reg.) fleacuri

alínc, **-ă**, *alinci*, *-ce*, adj. (înv.) vui, fin, viclean

alíotmán, s. n. (înv.) turcime, neamul turcesc

alipuí, *alipuiesc*, vb. IV (reg.) a (se) așeza, a (se) răndui

alíșveríș, *alíșverișuri*, s. n. (pop. și fam.) afacere, negoț, vânzare

aliváncá, *alivenci*, s. f. (reg.; mai ales la pl.) 1. turtă sau plăcintă făcută din mălai amestecat cu lapte bătut și cu brânză și coaptă în cuptor, cu unt sau cu smântână 2. (la pl. art.) numele unei hore; melodia după care se execută

alivánta interj. (înv.) exclamație glumeață rostită când cade cineva întins pe jos, când face tumbe (se dă peste cap)

aliváni, *alivănesc*, vb. IV (reg.) a se răsturna, a se rostogoli

allemándá, *allemánde*, s. f. (înv.) numele unui vechi dans de origine populară germană, la început cu caracter vesel, vui, ulterior cu caracter moderat, grav,

în doi timpi; melodia după care se execută acest dans

alméc s. f. (înv.) dansatoare orientală

almódná, *almójne*, s. f. (înv.) pomână

alsáú, *alsáúri*, s. n. (înv.) înșușire, proprietate

altá-áia, *alte-alea*, s. f. (pop.) 1. monstru 2. epilepsie, paralizie 3. (la pl.) nebunii, toane

áltóará adv. (înv.) altădată, odinioară

áltángie s. f. (reg.) plantă numită obișnuit *conduru-doamnei*

altcarevá pron. nehot. (reg.) altcineva

aluná, *alunéz*, vb. I (reg.) a deschide larg ochii, a se holba

alunár, *alunári*, s. m. (pop.) 1. vânzător de alune 2. (reg.) gaită de munte 3. mic șoarece de pădure de culoare roșie-țieț; nișinar, pricolici, pârș 4. tufă de alun

alunát, **-ă** adj. (reg.) holbat, zgăit

alunél s. n. (reg.) horă țărănească specifică oltenilor

alunú, **-ie**, *alunii*, adj. (pop.) de culoarea aluniei, ca alună

alurghidá s. f. (înv.) manta de purpură

aluzí, *aluzesc*, vb. IV (reg.) a cădea în mintea pruncilor, a se copilări

amá! interj. (reg. înv.) zău!, chiar așa!, zău că..., zău așa!, ce mai treabă!

amán! interj. (reg., înv.) 1. grație!, iertare!, îndurare! 2. (în expr. s. n.) încurcătură, necaz, strămoare - *a fi la aman*

amándea! interj. (reg.) dă năvală!, fugă!, iute!, înainte!

amanét, *amanéte*, s. n. (înv.) ostatic

amágélnic, **-ă**, *amágélnici*, *-ce*, adj. (înv.) amăgitor, înșelător

amágéu, *amágéi*, s. m. (înv.) impostor, șarlatan

amărél, **amăreá**, *amărei*, *amărele*, adj. (pop. și fam.) cam amar, puțin amar, amăru

amărie, *amării*, s. f. (pop.) amăreală

amărúnt s. n. (înv.) parte mică, detaliu

amărúntélul s. n. art. (reg.; în loc. adv.) *de-amărúntélul* = cu minuțiozitate, cu atenție, în amănunt

amărúnti, *amărúntesc*, vb. IV (înv.) 1. a lărașa pământul, ca semintele să în-

colțescă mai repede 2. a desface în părți mici, a detalia, a analiza

amărúť, **-ă**, *amărúťi*, *-te*, adj. (pop. și fam.) puțin amar, cam amar, amăru

amánár, *amánare*, s. n. (reg.) 1. amnar

2. floare ce se face la capătul stălpilor unei case țărănești

amánát adv. (de obicei la comparativ) (reg.) târziu

ambrózič, **-ă**, *ambrózičii*, *-ce*, adj. (înv.) parfumat de ambrozii, dumnezeiesc

amigí, *amigesc*, vb. IV (reg.) 1. a ațipi

2. a clipoci

amijí, pers. 3 sg. *amijéște*, vb. IV (reg. înv.) 1. a începe a moțai 2. a începe a se lumina de ziuă

amirá s. n. (înv.) împărat, guvernator

amirosí, *amirós*, vb. IV (reg.) 1. a adulmea 2. a mirosi

amploiát, **-ă**, *amploiáti*, *-te*, s. m. și f. (înv.) funcționar, impiegat

ampróor s. n. (reg.) 1. ajutorul lui Sf. Gheorghe (22 aprilie) 2. (în graiul ciobanilor) ceasul dintre 9 și 10 de dimineață

amú adv. (reg.) acum

amurgít s. n. (pop.) amurg, înserare

amușé, *amușe* și *amușuri*, s. n. (reg.) 1. groapă sau puțină cu apă și var pentru argăsit pieile 2. argăseală

amuși adv. (reg.) acum, acuș

amușí, *amuș*, vb. IV (reg.) a curăța părul de pe pieile scoase din amuș (v.)

amutá, *amuțesc*, vb. I (reg.) a asmuți câinii

an adv. (pop.) anul trecut, acum un an; *mai an* = acum câțiva ani

anafór, *anafóre*, s. n. (reg.) vârtje formă de apă în lungul țărnuirilor

anaforá, *anaforále*, s. f. (înv.) 1. raport făcut domnitorului de către un boier dregător 2. proclamație a domnitorului

anagnóst, *anagností*, s. m. (înv.) 1. sclav însărcinat să facă lectură în timpul mesei sau al băii stăpânilor, să copieze manuscrise etc. în Roma antică 2. cititor în biserică

analóghion, *analóghioane*, s. n. (înv.) masă îngustă portativă folosită în biserică la diferite servicii; tetrapod

analoghisí, *analoghisésc*, vb. IV (înv.) a împărți proporțional, a repartiza
anasâna! interj. (reg. înv.) 1. înjurătură trivială 2. (s. f. în expr.) cu *anasâna* = cu forța, cu sila; forțat
anastasimatár, *anastasimatáre*, s. n. (înv.) carte de cântece și de rugăciuni folosită la Înviere
anatemizá, *anatemizéz*, vb. I (înv.) a afurisi, a blestema
ancătelea (d-ancătelea) adv. (pop.) fără astâmpăr; din răspuțeri
andálá, *andálésc*, vb. I (reg.) a pleca; a umbla fără rost, a vagabonda
ánde prep. (reg.) între, cu, în
ánderete adv. (reg.) aiurea, în alt loc
andróc s. n. (reg.) fustă țărănească de lână
anerisí, *anerisésc*, vb. IV (înv.) a anula, a desființa
anevató adv. (înv.) (brodat) în relief
anevoínță, *anevoínțe*, s. f. (înv. și pop.) greutate, dificultate, necaz
angará, *angarále*, s. f. (înv. și pop.) 1. sarcini impuse țărănimii în trecut peste cele legiuite; muncă fără plată, corvoadă. 2. (la pl.) belele, greutăți, necazuri
angelică (anghelică) s. f. (pop.) bucurie cu flori alb-verzui și cu frunzele mari
ánghel, *ángheli*, s. m. (înv.) înger (și în forma *angel*)
anghilést s. n. (înv.) cartea celor opt „glasuri” (melodii), cântece religioase; octoih
anghină s. f. (înv. și reg.) pânză groasă de cânepă; nanchin
ánghie s. f. (înv. și pop.) 1. stofă de calitate inferioară 2. bumbac sau oțel englezesc
aní s. n. (înv.) plantă din care se extrage *indigou*
animalícul, *animalículi*, s. m. (înv.) spermatozoid
aníá, *aní*, vb. I (pop.) 1. a agăța, a atâma 2. (refl.) a se lega de cineva, a nu-i da pace; a căuta pricină cuiva
aníáre s. f. (pop.) 1. agățare 2. căutarea unor motive de ceartă cu cineva

aníá s. f. (pop.) amentul aninului cu care țărăncile vopsesc lănurile
aníátoáre, *aníátoári*, s. f. (pop.) 1. agățătoare, gaică 2. loc îngust în munți unde se prinde vântul
anocáto adv. (reg. și înv.) de-a-ndoaselea, de-a valma; anapoda
anomál, **-á** adj. (înv.) care prezintă neregularități; neregulat
anosteálá, *anostéli*, s. f. (înv.) plictiseală, urât
aností, *anostísc*, vb. IV (înv.) a (se) plictisi
aností, *aností*, s. f. (înv.) lipsă de gust, plictiseală, urât
antál, *antále* și *antáluri*, s. n. (reg. înv.) 1. măsură de capacitate de 50 de vedre 2. butoi mare de stejar, poloboc
antép, *antépi*, s. m. (înv.) varietate de vișin din al cărui lemn plăcut mirositor se făceau ciubuce
anteríu, *arterie*, s. n. (înv.) haină lungă purtată în trecut de boierii români sau de lăutari; haină lungă purtată de preoții ortodocși, sutană
antifámac s. n. (înv.) antidot
antifón, *antifóane*, s. n. (înv.) vers din psalmi, repetat de două coruri, ca în dialog; cântare alternativă în biserică
antifonár, *antifonáre*, s. n. (înv.) carte bisericească ce conține antifioane (v.) însemnate cu note muzicale
antímis, *antímise* și *antímisuri*, s. n. (înv.) bucată de pânză sfințită de pe masa din altar, pe care e zugrăvit Christos mort; pe ea se pune potirul la slujba religioasă
antipát, *antipáti*, s. m. (înv.) proconsul
antíste, *antísti*, s. m. (înv. și reg.) 1. primar 2. epitrop
antologhíon s. n. (înv.) carte religioasă cuprinzând slujbele praznicelor și ale sfinților de peste an
antonicá s. f. (reg.) plantă cu flori albe și fructe aromatice
antreșá, *antreșále*, s. f. (înv.) săritură la joc cu împleticire de picioare
antárț (și *anțerț*) adv. (înv. și reg.) acum doi ani, mai de mult, în trecut

anulár, **-ă**, *anulári*, **-e**, adj. (înv.) înelar, ca un inel
aoáce și **aoáci**, adv. (reg.) 1. aici 2. acolo
aoicălá, *aoíeli*, s. f. (pop.) văicreală, plânset, lamentație
aoíi, *aoíesc*, vb. IV (pop.) a (se) plânge, a se văita, a se boci, a se văicări
aoíicá interj. (pop.) exclamație care exprimă durere, spaimă, dor, mirare etc.
aoică adv. (înv.) uneori, câteodată
apált s. n. (înv.) antrepriză publică de vindere a unor mărfuri (ca: sare, pâine, lumânări, carne, cărți de joc etc.)
apár, *apári*, s. m. (înv.) 1. vânzător de apă; sacagiu 2. corăbier 3. constelația vântător
apăráturá, *apăráturi*, s. f. (înv. și pop.) 1. piedică, obstacol 2. loc apărat de o îngrăditură 3. protecție, apărare 4. fortificație, fort 5. pădure tăiată acolo unde nu umblă oamenii
apás, *apásuri*, s. n. (înv.) 1. asuprire, opresiune 2. neajuns, necaz, păs
apá-tare s. f. (pop.) acid azotic, întrebuințat ca decolorant și oxidant
apátosá, pers. 3 sg. *apátoseázá*, vb. I (înv.) a se umple de apă; a secreta un lichid
apelpisí, *apelpisésc*, vb. IV (înv.) a duce la disperare, a dispera, a exaspera
apelpisie, *apelpisú*, s. f. (înv.) deznădejde, disperare, exasperare
apelpisít, **-á**, *apelpisíti*, **-te**, adj. (înv.) 1. deznădăjduit, disperat 2. furios, turbat 3. extraordinar, faimos
apestí, *apestésc*, vb. IV (înv.) 1. a înțurza 2. a amâna 3. a adormi, a ațipi
aplá adv. (înv. și pop.) 1. simplu, fără meșteșug, popular 2. vulgar
aplecúș, *aplecúșuri*, s. n. (reg.) pantă, povârniș
apológ, *apológuri*, s. n. (înv.) scurtă povestire (în proză sau în versuri) care cuprinde o învățătură morală practică, în formă alegorică; fabulă
apostímá, *apostíme*, s. f. (reg.) abces, buboi
apostolicește adv. (înv.) pe jos (în expr. *a merge apostolicește* = a merge pe jos)

apotecár, *apotecári*, s. m. (înv.) farmacist, spițer, boltaş
apotécá, *apotéci*, s. f. (reg.) farmacie
aprețuí, *aprețuiesc*, vb. IV (înv.) a aprecia, a prețui (pe cineva pentru calitățile sale)
apriat, **-ă**, adj. și adv. (înv.) clar, deslușit, lămurit, limpede, precis
aprinjór s. n. și **aprinjoárá**, s. f. *aprinjoare*, (reg.) chibrit
apród, *aprózi*, s. m. (înv.) 1. dregător al curții domnești în Moldova și Țara Românească, cu atribuții variate (administrative, fiscale, juridice) 2. fecior de boier care slujea la curtea domnească 3. slujbaş care păzea sălile și intrarea cea publică în tribunale
apropiás, **-ă**, *apropiási*, **-șe**, adj. (reg.) vecin, de aproape
apropiálnic, **-ă**, *apropiálnici*, **-ce**, adj. (înv.) accesibil, afabil, prietenos
apșoárá, *apșoare*, s. f. (pop.) apă mică, răulet, pârâu
apucát, **-ă**, *apucáti*, **-te**, s. m. (pop.; despre copiii chinuit de diavol, epileptic; bolnav de colici; dement, nebun
apúș, *apúșuri*, s. n. (reg.) stăvilar, jgheab, jilip
arác, *aráci*, s. m. (reg.) șanț
aráp, *arápi*, s. m. (pop.) 1. persoană care face parte dintr-o populație africană negroidă; om cu pielea, cu părul de culoare neagră 2. arab, maur
aráre adv. (reg. înv.) rareori, câteodată
arázna adv. (înv.) de (la) o parte, alături
aráci, *arácésc*, vb. IV (pop.) a sprijini și a lega pe araci (vița de vie, fasolea, roșiile etc.)
arácít s. n. (pop.) punerea și legarea pe pari a viței de vie, a fasolei, a roșiilor etc.
aráduí, *aráduiesc*, vb. IV (reg.) a pleca, a porni
arámeásá, *arámése*, s. f. (înv.) măsură de capacitate din aramă, egală cu o oca sau cu o jumătate de oca; cană de aramă
arápésc, **-ească**, *arápéști*, adj. (pop.) care aparține arapilor (v.), privitor la arapi
arăpíla s. m. (pop.) om cu pielea și părul de culoare neagră (ca de arap)

LBRIS

We know
books

Coperta de DONE STAN

GH. BULGĂR
GH. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR

DICTIONAR
'
DE
ARHAISME ȘI
REGIONALISME
II

Editura SAECULUM I.O.
ISBN 978-973-642-512-7
ISBN 978-973-642-514-1

Editura SAECULUM I.O.
București, 2024

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM I.O.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BULGĂR, GHEORGHEDictionar de arhaisme și regionalisme / Gh. Bulgăr,
Gh. Constantinescu-Dobridor, - București : Saeculum I.O.,
2024

2 vol.

ISBN 978-973-642-512-7

Vol. 2. - 2024. - ISBN 978-973-642-514-1

I. Constantinescu-Dobridor, Gheorghe

811.135.1

P

pac, *păcuri*, s. n. (reg.) 1. pachet de tutun; pașcă. 2. legătură, ghem. 3. pungă.**paceă**, *pacéle*, s. f. 1. (înv.) partea de la genunchi în jos a piciorului la animalele cu blană; blană prelucrată, de calitate a doua, de pe picioarele unor astfel de animale; garnitură, căptușeală din această blană. 2. (reg. la pl.) mâncare asemănătoare cu piftia, preparată din picioare de vițel sau de miel, mai rar de pasăre, cu adaos de ouă, de oțet sau de usturoi.**paceaură**, *paceaure*, s. f. (reg.) 1. cârpă de șters praful, de spălat vasele, podelele etc; zdreanță, otreapă. 2. (fig.) femeie zănică, proastă, urâtă, murdară și ușuratică.**paceavúr**, *paceaviuri*, s. m. (reg.) om care se ține numai de rele.**pacefăcător**, *pacefăcători*, s. m. (înv.) pacificator, împăciuitor.**pacfón(g)**, s. n. (înv.) 1. aliaj din alamă și nichel, care imită argintul. 2. (reg.; la pl. *pacfónturi*) obiecte de pacfong.**pachéscă**, *pachéști*, s. f. (reg.; mai ales la pl.) bretea (pentru susținut pantalonii bărbațești).**pachioánă**, *pachioáne*, s. f. (reg.) femeie proastă.**pachiónt**, adj. m. (reg.) sașiu.**paci**, s. m. (reg.) par.**păcilă**, s. f. (reg.) femeie mică de statură și slabă.**pacín**, *pacini*, s. m. (reg.; mai ales la pl.) papuc de casă făcut din cârpă sau din lână.**pacináti**, s. m. pl. (înv.) pecenegi.**pacióc¹**, *pacioáce*, s. n. (reg.) pachet de tutun, pașcă; tutun.**pacióc²**, s. n. (reg.) primul strat de var aplicat direct pe tencuială.**pacișă**, *paciși*, s. f. (pop.; mai ales la pl.) fire de cânepă sau de in de calitate inferioară, care rămân în piepteni în timpul operației de pieptănare a fuiorului; călți, călțișori, pacișele, pășunele.**pacișéle**, s. f. pl. (reg.) pacișă (v.)**paciulie**, *paciulii*, s. f. (reg.) plantă care conține un ulei eteric, cu parfum puternic.**păclă**, *păcle*, s. f. (reg.) 1. pachet de tutun, de țigări, de bumbac. 2. (la pl.) chibrituri.**pacóșnic**, **-ă**, adj. (înv.) care aduce pacoste; păgubitor.**pact**, *păcturi*, s. n. (reg.) arendă.**pactá**, *pactéz*, vb. I (înv. și reg.) a pactiza.**pactól**, s. n. (reg.) râu mic.**pacuí**, *pacuiesc*, vb. IV (reg.) a împacheta; a așeza, a rândui.**pacustí**, *pacustesc*, vb. IV (reg.) a i se întâmpla cuiva ceva rău; a păgubi.**padău**, *pădăie*, s. n. (reg.) ocol pentru vite.**padí!**, interj. (înv. și reg.) cuvânt prin care se îndemneau la mers caii de la căruță.**padimént**, s. n. (reg.) 1. pardoseală. 2. fundul socului la moară.**pădiș**, s. n. (reg.) loc cu rugi de merișoare, afină și zmeură, încărcăți cu fructe.**padișáh**, *padișáhi*, s. m. (înv.) sultan.**padlét**, *padléti*, s. m. (înv. și reg.) om ticălos.**padnóscă**, *padnóște*, s. f. (reg.) 1. scară (la un vehicul). 2. curea de elastic la ghetre sau pantalon, petrecută pe sub talpă. 3. gaică (la spatele unei haine).**pafnóduri**, s. n. pl. (reg.) un fel de prăjitură de casă făcută din aluat.**pag**, **-ă**, adj. (reg.; despre cai) bălțat, cu pete albe, pstriț, pătat, târcat.**pagaláu**, adj. m. (reg.; despre berbeci) cu lâna roșcată.**pagúbnic**, **-ă**, adj. (înv.) 1. dăunător, vătămător. 2. (fig.) care aduce prejudicii morale.**páha**, s. f. (înv. și reg.) unul dintre numele diavolului.

pahárníc, *pahárnici*, s. m. 1. (înv.) titlu dat boierului de la curtea domnitorilor români din evul mediu, care avea grijă de băutura domnului, iar în împrejurări deosebite sau la sărbători îl servea personal pe domn, gustând băutura înaintea acestuia, pentru a se convinge că nu este otrăvită; boier care avea acest titlu; cupar, ceașnic. 2. (înv.) titlu dat boierului care strângea la oraș dările de pe vinul vândut. 3. (înv. și reg.) cel care turna băutura în pahare la diferite ocazii.

pahibă, *pahibe*, s. f. (reg.) cusur, defect.

pahiu, s. m. (reg.) garoaifă.

păhnă, s. f. (reg.) noroi, glod.

pahonț, *pahonți*, s. m. (înv. și pop.) 1. soldat cărăuș din armata țaristă. 2. cărăuș, surugiu, birjar (de origine rusă). 3. epitet depreciativ pentru o persoană grosolană, necioplită sau murdară; mojiç, bădăran.

pahui, pers 3 sg. *pahuiște*, vb. IV refl. (reg.; despre ochi) a se împăienjeni, a se încetoșa.

pahuiác, s. n. (reg.) băț.

pahuiálă, s. f. (reg.) încetoșare, împăienjenire a ochilor.

pahuiște, s. f. (reg.) pădure tânără cu copaci drepti și înalți; desiș, mladá.

pahúță, *pahúte*, s. f. (reg.) pală (pahă, palhă) mică de fân, de iarbă.

pai, s. n. (reg.) 1. lână nouă, măruntă, crescută pe oi primăvara. 2. grăsimă de pe lâna oilor; usuc.

paiá¹, *paiéle* s. f. (înv.) 1. demnitate, funcție înaltă în Imperiul otoman. 2. titlu onorific dat, în ierarhia boierească din Țările Române, boierilor care nu aveau slujbă de stat; persoană care avea acest titlu; paială; mazil. 3. (reg.; în expr. la pl.) *a-i da* (cuiva) *paiéle* = a-i da nas, a fi prea îngăduitor cu el; a flata, a măguli pe cineva.

paiá², s. f. (reg.) piatră lată folosită de copii în jocurile lor.

paiatarlác, *paiatarlácuri* s. n. (înv.) 1. bufonerie. 2. lucru de nimic.

paic, *paici*, s. m. (înv.) 1. soldat din garda personală a sultanului sau a domnitorilor din Țările Române. 2. sol, curier.

paidós, s. n. (înv.) repaus (după lucru), siestă.

paidúșca, s. f. (reg.) joc țărănesc dobrogean; învățată.

paielác, *paielácuri*, s. n. (înv.) titlu onorific dat boierilor din Țările Române, fără slujbe de stat; paia, mazil.

paientá, *paientéz*, vb. I (reg.) a construi o casă din paientă.

paiés, *paiési*, s. m. (reg.) persoană care se ocupă cu strânsul paielor în timpul treieratului.

pailághen, s. n. (înv.) anexă (la un document).

paingán, *paingáni*, s. m. (reg.) păianjen, paing.

paingárită, *paingárite*, s. f. (reg.) plantă din familia scaietului.

paingánaráie, s. f. (reg.; cu sens colectiv) păienjenis.

paiól, *paióale*, s. n. (reg.) pardoseală care acoperă fața interioară a navelor.

paión, *paióane*, s. n. (reg.) 1. cilindru de paic folosit ca ambalaj pentru sticle. 2. uncală folosită la descărcatul vapoarelor.

paipanéle, s. f. pl. (reg.) papainoage, catalige, picioroange.

paireasă, *pairese*, s. f. (înv.) soție de pair (vasal al regelui Franței).

pairie, s. f. (înv.) 1. calitate, demnitate de pair (vasal); totalitate pairilor. 2. feudă de care era legată demnitatea de pair.

paisác, *paisáci*, s. m. (reg.) furuncul.

páitá, *páite*, s. f. (reg.) 1. covată de frământat pâinea. 2. scândură pe care se taie aluatul în bucăți.

paiván, *paiváne* și *paivámuri* s. n. (reg.) funie, ștreang cu care se praponesc sau se împiedică animalele la păscut; prapon.

paj, *paji*, s. m. (înv.) 1. (în orânduirea feudală, mai ales în Europa apuseană) tânăr nobil care se afla în serviciul unui senior, al unui rege, al unui principe, pentru a învăța meșteșugul armelor și pentru a se deprinde cu manierele de la curte; copil de casă. 2. (înv.) pieptănătură feminină (cu breton) asemănătoare cu cea a pajilor.

pájă, s. f. (reg.) clin (la mâneca cămășii), palhă. 2. bucată de pământ.

pájimă, *pájime*, s. f. (reg.) cobiliță.

pajistine, s. f. (reg.) pajiște.

pala-búhă, s. f. (reg.) 1. bufniță. 2. (deprec.) femeie nepieptănată.

palachídă, *palachide*, s. f. (înv.) concubină.

palamójdii, s. f. pl. (reg.) palavre.

paláncă¹, *palánci*, s. f. 1. (înv.) fortificație, palisadă. 2. (reg.) nume dat unor construcții rudimentare folosite ca gard, ca adăpost pentru animale. 3. (adv.) grămădă.

paláncă², *palánci* și *palánce*, s. f. (reg.) turtă din făină de porumb coaptă în spuză.

palanét, *palanete*, s. n. (reg.) turtă din aluat, umplută cu brânză, urdă sau magiun; langălău, grăbițel

palanete, s. n. pl. (reg.) nume de plantă.

paláscă¹, *pălăști*, s. f. (reg.) ploscă pentru băutură.

paláscă², *pălăști*, s. f. (înv. și reg.) 1. cartușieră. 2. tașcă, geantă de piele care se poartă la șold.

palatínál, *-ă*, adj. (înv.; despre sunete) palatal.

palatándră, *palatándre*, s. f. (înv. și reg.) prostituată.

palaurdí, *palaurdesc*, vb. IV (reg.; în loc. vb.) *a o palaurdi* = a fugi pe furis, a o șterge, a o tui, a spăla puțină.

pálá¹, *pále*, s. f. (înv.) sabie lată cu două tășuri; paloș.

pálá², *pále*, s. f. (înv. și reg.) capriciu, noft; toană, arțag, pandalie.

pálá³, *pále*, s. f. (reg.) 1. furcă de fân. 2. cantitatea de fân luată o dată cu pala. 3. lopată; lopată de scos pâinea din cuptor.

pálá⁴, *pale*, s. f. (pop.) undă, adiere de vânt.

palc, *palcuri*, s. n. (înv.) locul mai ridicat din sala de spectacole, destinat spectatorilor; lojă.

palcă, *pálce*, s. f. (reg.) nuia, vargă; lovitură dată cu varga.

palélă, s. f. (reg.) om prost.

palér¹, *paléri*, s. m. (reg.) 1. contramastur zidar sau dulgher, conducător de șantier, arhitect. 2. cantonier. 3. caporal.

palér², s. n. sg. (reg.) praf de pușcă.

paléngă, s. f. (reg.) mâncare de sărac din pâine uscată sau din mămăligă cu apă și ulei.

pálhă¹, *pálhe* și *pálhuri*, s. f. (reg.) pală de fân sau de iarbă.

pálhă², *pálhe*, s. f. (reg.) petec pătrat sau rombic pus la subsuoara cămășilor (țărănești pentru a le da lărgime; clin, pălăcrint).

palicár, *palicári*, s. m. (înv.) 1. voluntar grec în războiul pentru independență a Greciei din 1821. 2. viteaz, voinic.

palíci, *palíciuri*, s. n. (reg.) păhărel de vin sau de rachiu (de 50 de grame); conținutul unui asemenea păhărel; cinzeacă, țoi.

pálic, *pálii*, s. f. (înv.) carte care conține Vechiul Testament.

palimargíu, s. n. (înv.) băț cu fitil la vârf pentru aprins felinarele.

pálimă, s. f. sg. (reg.; în expr.) *nici pálimă* = nici urmă, nici pomeneală, nici vorbă.

pálincă¹, *palínci*, s. f. (reg.) 1. rachiu, țuică (rafinată de două ori). 2. cinzeacă de palincă.

pálincă², *palínci*, s. f. (reg.) 1. mămăligă mică și moale. 2. turtă din mălai coaptă pe vatră, în cenușă; bulcă, sfărleică.

palipás, *palipási*, s. m. (reg.) peștișor denumit și zglăvoacă.

palírie, *palírri*, s. f. (înv.; mai ales la pl.) maree.

palisádă, *palisáde*, s. f. (înv.) element de fortificație, folosit în amenajările defensive mai vechi, alcătuit din pari groși și lungi bătuți în pământ, legați între ei cu scânduri, frângerii etc. și având între spații împletituri de nuiiele, mărcini, sârmă ghimpată etc.; palancă.

palísă, *palise*, s. f. (reg.) pală de fân sau de iarbă.

pálită, *pálițe*, s. f. (reg.) 1. prăjină, par; nuia, vargă, băț. 2. om foarte înalt și subțire. 3. nărav, meteahnă.

palíu¹, *-ie*, *palíi*, adj. (reg.) 1. (despre oameni) infirm, schilod, paralizat, șchiop, șontác, strâmb. 2. (despre ochi) sașiu.

palíu², *-ie*, adj. (reg.) nebun, aiurit, trăznit, țicnit; prost.

palíu³, *-ie*, adj. (reg.) viteaz, cutezător.

palím, *palmi*, s. m. (înv.) palmier.

palmác, *palmáce*, s. n. (înv.) veche unitate de măsură pentru lungime, folosită mai ales în Moldova, egală cu 3, 484 cm și echivalând aproximativ cu a opta parte dintr-o palmă.

palmă, *pâlme*, s. f. (înv.) ramură de palmier (considerată ca semn al biruinței); motiv ornamental în formă de ramură de palmier.

paloși, *paloșesc*, vb. IV (reg.) a vorbi într-una, a forfecă, a melița.

palotie¹, *palotii*, s. f. (reg.) istorioară hazlie; snoavă; boroboată, poznă, șotie.

polotie², s. f. sg. (reg.) mănunchi de fire de grâu; polog, oțcoș.

polpebrătie, s. f. (înv.) clipire deasă din ochi.

palpăbră, *palpăbre*, s. f. (înv.) pleoapă.

palpît, *palpîte*, s. n. (înv.) palpităție.

palpitător, **-oăre**, adj. (înv.) tremurător, fremătător.

paltonăt, **-ă**, adj. (înv.) care este îmbrăcat cu palton.

palțau, *palțăie*, s. n. (reg.) 1. par; nuia, vargă, băț. 2. cheie de fier cu care se desfac șuruburile căruței.

paludă, *palude*, s. f. (înv.) baltă; mlaștină.

palură, s. f. (reg.) lână trasă în pieptănăși.

paluscă, *paluști* și *paluște*, s. f. (reg.) 1. cățea mică; câine mic de casă. 2. nume de stea.

paluschită, *paluschite*, s. f. (reg.) cățelușă.

pambriu, *pambriuri*, s. n. (înv.) 1. stofă de lână merinos. 2. testemel, năframă; basma. 3. un fel de haină. 4. un fel de brâu de încins. 5. (art.) numele unei hore; melodia după care se execută această horă.

pămence, *pămenți*, s. m. (înv.) 1. amintire, memorie. 2. pomenire, ceremonie. 3. (reg.) necaz.

pămeș, *pămeșe*, s. n. (reg.) fiecare dintre cele două părți ale sacului umplut cu paie sau cu fân, pus pe spatele calului.

pămet, s. n. (reg.) pricepere, înțelepciune, minte; cap.

pămpușcă, *pămpuște* și *pămpuști*, s. f. (reg.) gogoasă (de mâncat).

pan, *pani*, s. m. (înv.) nobil polonez sau mare boier român din Moldova.

panabrici, adj. (reg.; în sintagme) *mere panabrici* = soi de mere galbene, de mărime mijlocie.

panacagiu, *panacagii*, s. m. (înv.) lu-

crător care duce pâinea la cuptor; panacodar.

panachidă, *panachide*, s. f. (înv.) tablă de ardezie pe care scriau altădată școlarii.

panacod, *panacodă*, s. n. (înv.) scândură acoperită cu o cârpă curată, pe care se așezau pâinile din aluat, înainte de a fi introduse în cuptor.

panacodâr, *panacodări*, s. m. (înv.) lucrător care ducea pâinea de pe panacod la cuptor; panacagiu.

panaghiâr, *panaghiare*, s. n. (înv.) 1. icoana Maicii Domnului. 2. taler de aur sau de argint pe care se pune panaghia (prescura); măsuța pe care stă talerul.

panaghie, *panaghii*, s. f. (înv.) 1. nume dat Fecioarei Maria. 2. iconiță cu Fecioara Maria sau cu Dumnezeu și Isus, purtată pe piept de ierarhi. 3. bucată de prescură ce stă pe o măsuță în fața icoanei Fecioarei Maria.

panahidă, *panahide*, s. f. (înv. și pop.) parastas; parte a prohodului care se cântă la scoaterea mortului din casă.

panaic, *panaici*, s. m. (reg.) frasin.

panair, s. n. (reg.) târg anual de țară; bălci, iarnaroc.

panâr, s. m. (reg.) o floare albă de grădină.

pănăt, *pănete*, s. n. (reg.) chin, suferință.

panc, **-ă**, adj. (reg.) nebun, trăznit, aiurit, zăpăcit, țicnit.

panceaur, **-ă**, adj. (reg.) nebun, trăznit, aiurit, zăpăcit, țicnit.

panchioană, *panchioane*, s. f. (reg.) femeie într-o ureche, care calcă-n străchini, cu un ochi la slănină și cu altul la făină.

panchioancă, *panchioance*, s. f. (reg.) femeie care nu vede bine, cu vederea slăbită.

pânchiță, *pânchițe*, s. f. (reg.) femeie de morăvuri ușoare.

pancilită, **-e**, adj. f. (reg.; despre femeie) fudulă, gătită.

pancioc, *pancioci*, s. m. (reg.) papuc de casă.

pâncotă¹, *pâncote*, s. f. (reg.) 1. om îndărătnic la muncă; cârnăc. 2. om fără căpătâi; derbeduc.

pâncotă², *pâncote*, s. f. (reg.) gogoasă, minciunică, uscățele; pancovă.

pâncovă, *pâncove*, s. f. (reg.) 1. gogoasă, minciunea, uscățele. 2. clătită. 3. colțunași. 4. omletă. 5. (la pl.) ouă ochiuri.

pandalie, *pandalii*, s. f. (pop. și fam.; mai ales la pl.) furii, toane, bâzdăcuri, nevricale, năbădăi, năvălii, capricii, ha-chițe, nacafale.

pandalios, **-oasă**, adj. (reg.) care are pandalii; furios.

pandea, s. f. (reg.) lemn fasonat pentru construcții, cioplit pe două părți.

pandelășul, s. n. art. (reg.) numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans.

pandele, s. f. pl. (reg.) numele unui soi de prune.

pandișpân, s. n. (pop.) prăjitură din făină, ouă și zahăr; turtă-dulce.

pandosî, *pandosesc*, vb. IV refl. (reg.) a se duce în lume, a-și pierde urma.

pandosit, **-ă**, adj. (reg.; despre oameni) prăpădit.

pandur, *panduri*, s. m. (înv.) 1. soldat dintr-un corp de oaste habsburgică din secolul al XVIII-lea. 2. soldat din oastea muntenească neregulată de la începutul secolului al XIX-lea; soldat din oastea lui Tudor Vladimirescu; ostaș în serviciul poliției după desființarea vechii miliții naționale. 3. (pop.) haiduc; hoț de codru. 4. agent de poliție, jandarm. 5. persoană care păzea și îngrijea un drum; picher.

pandurisc, **-ească**, adj. (înv.) care aparține pandurilor; privitor la panduri; (s. f. art.) numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans.

pandurime, s. f. fără pl. (înv. și rar) mulțime de panduri, totalitatea pandurilor; oaste de panduri.

panduroaică, *panduroaice*, s. f. (înv.) soție sau fiică de pandur.

panegiri, *panegirisc*, vb. IV (înv.) a lăuda, a elogia.

panegiricisc, **-ească**, adj. (înv.; despre discursuri, aprecieri etc.) elogios, laudativ.

ponegiriză, *panegirizéz*, vb. I (înv.) a lăuda, a elogia excesiv.

panevghenie, *panevghenii*, s. f. (înv.) termen reverențios de adresare către un boier.

panganét, *panganéturi*, s. n. (înv. și reg.) baionetă.

pangea, *pangéle*, s. f. (înv. și reg.) sfeclă roșie.

pangliear, *panglieari*, s. m. (înv.) 1. persoană care fabrică sau vindea panglici; țesător de panglici. 2. artist de circ; scamator, boscar. 3. (fig.) escroc, șarlatan.

panglicea, *pangliecele*, s. f. (reg.) panglicuță.

panighir, *panghiruri*, s. n. (înv.) târg.

paniță, s. f. (înv. și reg.) termen de politețe folosit la adresa soției sau fiicei unui pan; boieroaică.

pansofie, s. f. (înv.) înțelepciune universală.

panstereorămă, s. f. (înv.) reprezentare în mărime naturală și în relief a unui obiect.

pantahuză, *pantahuze*, s. f. (înv.) 1. listă de subscripție pentru strângerea unor sume de bani, în vederea construirii unor clădiri, biserici etc.; cutie sigilată în care se strângeau astfel de fonduri. 2. (fig.) colportare de știri defaimătoare.

pantaloadă, s. f. (înv.) bufonerie ridicolă; comedie burlescă.

pantalonar, *pantalonari*, s. m. (înv.; ironic) 1. nume dat de boierimea de la 1848 tinerilor instruiți în Occident; bonjurist, duelgiu. 2. (pop.) nume dat de țărani persoanelor care purtau pantaloni; orășean, târgoveț, nădrăgar. 3. croitor de pantaloni.

panțarcă, *panțarce*, s. f. (reg.) bibilică, pichere, căță.

pantasii, s. f. pl. (înv. și reg.) toane, capricii, pandalii.

pantaura, adv. (reg.; în expr.) *a umbra pantaura* = a umbra fără rost, haimana, brambura.

pantazie, s. f. (reg.) mușcată.

panțin, *panțini*, s. m. (înv.) jucărie reprezentând o figură comică.

panțioagă, *panțioage*, s. f. (reg.) femeie înaltă.

panțis, **-ă**, adj. (reg.; despre cai) cu părul de pe corp galben deschis, iar cel de pe coamă și coadă negru; șarg.

panțofag, **-ă**, adj. (înv.; despre animale) omnivor.

pantomimicisc, **-ească**, adj. (înv.) pantomimic.

panțarolă, s. f. (înv.) joc de cărți în trei persoane.

pânță, *pânțe*, s. f. (reg.) veston de pânză cu care se îmbracă minerii.

panțir, *panțiri*, s. m. (inv.) 1. ostaș îmbrăcat în zale. 2. (la pl.) corp de călărie în Moldova. 3. platoșă, cuirasă. 4. disc mic de metal lucitor folosit ca ornament la îmbrăcămintea de damă; paietă, fluture.

panțură, *panțüre*, s. f. (inv.) femeie ușuratică.

panțușcă, s. f. (reg.) femeie ușuratică.

pânză, *pânze* și *pânji*, s. f. (reg.) ficare din prăjinile așezate pe vârful stogului de fân; păușă.

panzêhru, *panzêhruri*, s. n. (inv.) piatră formată în organele unor animale.

paorât, s. n. (reg.) agricultură.

păoră, *păore*, s. f. (inv. și reg.) unitate de măsură pentru pământ, egală cu 32 de iugăre.

păos, *păosuri*, s. n. (inv. și reg.) 1. repaos, odihnă; liniște, calm. 2. (fig.) decădere, declin. 3. pomană; ceea ce se dă de pomană; jertfă din vin adusă morților. 4. vin sfințit, untdelemn sau agheasmă cu care preotul stropește mortul, înaintea de a-l îngropa. 5. lumânare specială pentru mort, din ceară curată, de lungimea mortului, care arde tot timpul cât acesta stă în casă. 6. cuvântare la o înmormântare.

pacacioc, *-oacă*, adj., s. m. și f. (reg. și fam.) 1. (adj.) despre oameni) urât, scofălcit, zbârcit; urăcios, rău. 2. (s. f.; fam.) epitet pentru o persoană ridicolă din cauza îmbrăcămintei; paparudă, sorcovă, pupăză. 3. rachiu.

pacaciocăr, *pacaciocări*, s. m. (reg.) om bețiv și vagabond.

pacaciocăriță, *pacaciocărițe*, s. f. (reg.) femeie-hamal prin piețe sau cerșetoare la nevoie.

pacaciupă, s. f. (reg.; ir.) femeie urâtă, îmbrăcată ridicol.

papainog¹, *papainoage*, s. f. (pop.; mai ales la pl.) 1. picioroange, catalige; (în loc. adj. și adv.) în *papainoage* = (care este) în echilibru nestabil, gata să cadă, șubred. 2. proptele (de sprijin), pari subțiri. 3. galenți.

papainog², *papainoage*, s. n. (reg.) 1. pâine din cartofi rași cu puțină făină. 2. numele unei mâncări ciobănești.

papaludă, *papalude*, s. f. (reg.) 1. rân-

dunică de noapte; caprimulg, strigă, vâcâraș. 2. lipitoare.

papalugă, *papalugi*, s. f. (reg.) 1. paparudă. 2. (fam.) pocitanie. 3. (deprec.) persoană înaltă și foarte slabă.

papalungă, s. f. (reg.) 1. păpădie. 2. plantă mică erbacee, cu rizom cărnos și flori galbene; podbal.

papanduri, *papanduri*, s. f. (reg.) deschizătură în acoperișul unei case, prin care intră lumina sau iese fumul.

papapungă, s. f. (reg.) plantă mică erbacee, cu rizom cărnos și flori galbene; podbal.

paparoane, s. f. pl. (reg.) 1. flori de mac roșu. 2. albastrele. 3. rostopastă.

paparudă, *paparude*, s. f. (pop.) 1. fată sau femeie care, în vreme de secetă, își înfășoară corpul gol în verdeață, cântă și dansează pe ulițe și invocă ploaia; (la pl.) jocul și ritualul paparudelor a treia joi după Paști. 2. (în superstiții) personaj mitologic, ca o femeie zdrențăroasă, care aduce ploaia. 3. (fam.) femeie caraghioasă, îmbrăcată ridicol. 4. (reg.) femeie-măscărici la o nuntă. 5. (inv. și reg.) momâie, sperietoare.

paparugă, *paparuge*, s. f. (reg.) cocinelă, buburuză.

paparună, *paparune*, s. f. (reg.) 1. plantă erbacee din familia papaveraceelor; mac, floare de mac. 2. albăstrea. 3. rostopască.

papât, s. n. sg. (inv.) papalitate.

păpă, s. f. sg. (inv. și pop.) 1. mâncare pentru copii mici făcută din lapte și griș; mâncare. 2. mâncare îngroșată cu făină sau mălai. 3. omletă. 4. mâncare ciobănească din caș și urdă, prăjite împreună. 5. mălai cu apă pentru puii mici de găină. 6. lăptișor-de-matcă.

păpândecăl, *păpândecăhuri*, s. n. (reg.) carton, mucava.

păpcă, *păpce*, s. f. (reg.) rață.

papegioare, s. f. pl. (reg.) plantă erbacee perenă din familia leguminoaselor; puzezele.

papêlcă, *papêlci*, s. f. (reg.) 1. fată care știe să se îmbrace și să se comporte corespunzător. 2. femeie neserioasă.

păpelcrant, s. n. (inv.) nalbă.

paperină, s. f. (inv.) mică plantă erbacee cu tulpina ramificată la bază și cu flori roșii, roz sau albastre; scânteiuță, scânteioară.

papicésc, *-ească*, adj. (inv.) papal.

papici, s. m. pl. (reg.) dedețel de pădure.

păpij, s. m. (inv.) papă (catolic).

papină, *papine*, s. f. (pop.) femeie desfrânată.

papir, *papire*, s. n. (reg.) 1. hârtie; foie de hârtie scrisă; scrisoare. 2. condică, registru. 3. (inv.) trestie din Egipt; papirus.

papirésc, *-ească*, adj. (inv.) de hârtie.

papistășésc, *-ească*, *papistășești*, adj. (inv. și reg.) catolic.

papistășeste, adv. (inv.) ca la catolici, în felul catolicilor.

papistăși, *papistășesc*, vb. IV (inv. și reg.) a (se) catoliciza, a trece la catolicism.

papistășie, s. f. fără pl. (inv. și reg.) catolicism; papalitate.

papistic, *-ă*, adj. (inv.) catolic.

păpiște, s. f. (reg.) om lacom, apucător.

papleagă, *paplege*, s. f. (reg.) femeie proastă.

papléc, *papléci*, s. m. (reg.) 1. pantof vechi. 2. papuc.

paparără, s. f. (reg.) urdoare.

papórniță, *papórnițe*, s. f. (reg.) 1. coș împletit din papură. 2. sticlă îmbrăcată cu papură împletită.

paporotnéc, s. m. (reg.) plantă erbacee perenă, originară din India, cu miros aromatic, folosită în medicină și parfumerie; obligeană.

paprică, *paprichéz*, vb. I (reg.) a pune boia de ardei.

papricát, *-ă*, adj. (reg.) cu boia de ardei; piperat.

păprică, *păprici*, s. f. (reg.) 1. ardei. 2. boia de ardei. 3. papricaș.

papucăr, *papucări*, s. m. (inv. și reg.) meseriaș care confecționează și vinde papuci, cizmar.

papucă, s. m. (inv.) bunic.

papucăreasă, *papucărese*, s. f. (inv.) femeie care făcea sau care vindea papuci.

papucărie¹, s. f. (inv.) meseria papucarului; papucătorie.

papucărie², *papucării*, s. f. (inv.) atelier în care se confecționau sau se reparau papucii; magazin de papuci.

papucătorie, *papucătorii* (inv. și reg.) meseria papucarului.

papugerie, *papugerii*, s. f. (inv.) potlogărie, înșelătorie, șarlatanie.

papugire, s. f. (inv.) meseria papucarului; papucătorie.

papugiu, *papugii*, s. f. 1. (inv. și reg.) cizmar. 2. (pop. și fam.) om de nimic, fără nici un rost, care se ține de înșelăciuni, care trăiește din șiretlicuri; potlogar, pișicher, șarlatan.

papună, *papune*, s. f. (reg.) muma-pădurii; femeie foarte urâtă.

păpură, *păpуре*, s. f. (inv.) 1. țesătură cu fir. 2. pernă.

pará, *parále*, s. f. 1. (inv.) mică monedă turcească. 2. (pop.) ban, monedă. 3. (pop.; la pl.) bani; avere. 4. model de împletitură de ciorapi făcută cu andrelele.

parabólic, *-ă*, adj. (inv.) de parabolă, în pilde, alegoric.

parabútea, s. f. (reg.; în loc adv.) *de-a parabutea* = de-a rostogolul.

paracatafichi, s. f. (inv.) depozit.

parachérniță, *parachérnițe*, s. f. (reg.) plantă erbacee medicinală cu tulpina dreaptă, cu frunzele alungite și cu flori verzui; mătrice, poltrică, grăul-potărnicii, urzică-moartă, parietarie.

parachinisi, *parachiniseșc*, vb. IV (inv.) a îndemna, a stimula.

parachinisis, s. n. (inv.) îndemn. imbold.

paradáisă, *paradáise*, s. f. (reg.) 1. pătlăgea roșie. 2. numele unei varietăți de viță de vie.

paradau, s. n. (reg.; în expr.) *a se alege paradăul* (de ceva, de cineva) = a se alege praful.

paradichiu, s. n. (reg.; în expr.) *a se alege paradichiu* (de ceva, de cineva) = a se alege praful.

paradosi, *paradosesc*, vb. IV (inv.) 1. a (se) preda (inamicului) 2. a preda, a înmâna; a da (ceva, cuiva) 3. a preda o materie de învățământ, cunoștințe; a învăța pe cineva ceva; a îndruma, a instrui. 4. (refl.) a se informa, a se interesa (de ceva). 5. a raporta, a relata.

paradosei, *paradosii*, s. f. (inv.) 1. predare (la inamic). 2. predare de cunoștințe.

paradosire, *paradosiri*, s. f. (inv.) 1. predare (la inamic). 2. predare, înmânare (a unui bun, a unui obiect). 3. predare de cunoștințe.